

**Інформаційна довідка
щодо проєкту Закону України
«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні
правопорушення щодо протидії деструктивним інтернет-трендам в
освітньому процесі»
(реєстр. № 15396 від 10.07.2026)***

***Анотація.** В інформаційній довідці розглянуто питання посилення адміністративної відповідальності з метою протидії деструктивному контенту, інтернет-трендам та онлайн-іграм в освітньому процесі в контексті проєкту Закону України реєстр. № 15396 від 10.07.2026. За результатами аналізу визначено ризики законопроєкту.*

***Ключові слова:** адміністративна відповідальність, адміністративне правопорушення, інформаційно-комунікаційні технології, соціальні мережі, онлайн-ігри, челендж, психологічний тиск, учасник освітнього процесу.*

Вступ

В умовах повномасштабної війни, коли українські діти й підлітки перебувають під постійним високим рівнем стресу, тривоги та психологічної вразливості, ворог і деструктивні сили активізували використання онлайн-простору як інструменту гібридного впливу та дестабілізації. Соціальні мережі стали майданчиком для розповсюдження трендів, які закликають до самоушкоджень, ризикованої поведінки або втягують неповнолітніх у протиправну діяльність (зокрема, коригування вогню чи підпали військових авто), що створює безпосередню загрозу національній безпеці та ментальному здоров'ю молоді.

У цьому контексті освітнє середовище стає головним осередком, де такі тренди масштабуються в геометричній прогресії, адже діти знімають небезпечний контент безпосередньо в закладах освіти задля «вірусного» ефекту, мотивуючи це прагненням підвищення свого авторитету серед однолітків. За таких умов актуалізуються питання щодо необхідності посилення захисту дітей від загрозового контенту в соціальних мережах.

Метою проєкту Закону України реєстр. № 15396 від 10.07.2026 (далі – законопроєкт), як зазначено в пояснювальній записці до нього, є створення дієвого правового механізму захисту дітей від небезпечних інтернет-челенджів та деструктивних ігор в освітньому процесі шляхом встановлення адміністративної відповідальності осіб, які пропагують, залучають або примушують здобувачів освіти до участі в таких трендах; посилення відповідальності батьків за дії неповнолітніх осіб, а також керівників закладів освіти за приховування небезпечних інтернет-трендів тощо.

Законопроєктом пропонується внести зміни до статей 221, 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), а також доповнити КУпАП новою статтею 173³ щодо відповідальності за пропагування, залучення або примушування до участі в деструктивних інтернет-трендах (іграх) в освітньому середовищі.

З огляду на викладені в законопроекті пропозиції, вважаємо за доцільне зазначити його ризики.

Основна частина

Згідно з диспозицією статті 173-3 КУпАП (у редакції законопроекту) встановлюється адміністративна відповідальність за пропагування, залучення або примушування здобувачів освіти до участі в інтернет-трендах, челенджах чи онлайн-іграх, що мають ознаки деструктивної поведінки, зокрема пов'язані з імітацією небезпечних для життя чи здоров'я дій, психологічним тиском або приниженням людської гідності. За вчинення зазначених дій учасником освітнього процесу пропонується встановити штраф у розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Частина друга статті 173-3 КУпАП передбачає покладення адміністративної відповідальності на батьків або осіб, які їх замінюють, якщо такі дії вчинені неповнолітніми, із застосуванням аналогічного розміру штрафу. Частина третя встановлює відповідальність керівника закладу освіти за неповідомлення уповноважених підрозділів Національної поліції України про виявлені факти участі здобувачів освіти у деструктивних інтернет-трендах (іграх), що становлять загрозу життю чи здоров'ю дітей. Санкція передбачає штраф у розмірі від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи строком до одного місяця з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку.

По-перше, запропоновані розміри адміністративних штрафів викликають сумнів з огляду на дотримання принципу пропорційності. Законопроект передбачає істотне посилення адміністративної відповідальності порівняно з санкціями, встановленими за близькі за характером адміністративні правопорушення, однак не містить належного обґрунтування необхідності саме такого рівня фінансових стягнень. У пояснювальній записці відсутній аналіз поширеності відповідних правопорушень, ступеня їх суспільної шкідливості, статистичних даних або інших критеріїв, які могли б підтвердити пропорційність запропонованих санкцій.

По-друге, запропонований механізм відповідальності фактично покладає на керівників закладів освіти обов'язок здійснювати моніторинг цифрової поведінки учнів та оцінювати зміст інформації, яку вони поширюють або споживають в Інтернеті. Такий підхід виходить за межі традиційних функцій адміністрації закладів освіти та може призвести до необґрунтованого розширення їхніх контрольних повноважень. Одночасно педагогічні працівники будуть змушені виділяти додаткові організаційні ресурси для виявлення потенційно небезпечного контенту, що збільшить адміністративне навантаження та відвертатиме їхню увагу від виконання основних освітніх функцій.

Крім того, ризик притягнення до адміністративної відповідальності може стимулювати надмірно обережну практику використання цифрових технологій у навчальному процесі. За відсутності чітких критеріїв відмежування

деструктивних інтернет-трендів від звичайних освітніх чи творчих онлайн-активностей педагоги можуть відмовлятися від застосування сучасних інтерактивних методів навчання з метою уникнення можливих юридичних ризиків.

По-третє, сумнівним є покладення адміністративної відповідальності на батьків виключно з підстав участі неповнолітніх у відповідних інтернет-активностях. Законопроект не встановлює критеріїв, які б дозволяли оцінити наявність вини батьків, ступінь виконання ними обов'язків щодо виховання дитини або реальну можливість запобігти її поведінці у цифровому середовищі. За таких умов відповідальність фактично набуває ознак об'єктивного інкримінування, що не повною мірою узгоджується із загальними засадами адміністративної відповідальності.

Найбільш дискусійним положенням законопроекту є використання категорії «деструктивний інтернет-тренд (гра)», зміст якої законодавчо не визначено. Законопроект не містить ані переліку ознак такого контенту, ані критеріїв його класифікації, ані порядку встановлення відповідного статусу. Внаслідок цього правозастосовні органи отримують широкі дискреційні повноваження щодо самостійної оцінки того, який цифровий контент підпадає під ознаки деструктивного.

Відсутність чітких нормативних критеріїв не відповідає принципу правової визначеності як складовій принципу верховенства права. Невизначеність диспозиції адміністративного правопорушення створює ризик неоднакового застосування закону, унеможливорює прогнозування правових наслідків поведінки учасників освітнього процесу та істотно розширює межі адміністративного розсуду органів Національної поліції.

Крім цього, запропонована конструкція статті створює потенційні корупційні ризики. За відсутності законодавчо визначених критеріїв деструктивності цифрового контенту рішення про наявність чи відсутність складу адміністративного правопорушення значною мірою залежатиме від суб'єктивної оцінки посадової особи. Це може створити передумови для вибіркового застосування законодавства та використання адміністративного провадження як засобу тиску на керівників закладів освіти.

Законопроект не містить належного обґрунтування запропонованого розміру адміністративних санкцій, що не повною мірою відповідає вимогам статті 33 КУпАП. Визначення виду та розміру адміністративного стягнення повинно ґрунтуватися на принципі пропорційності та враховувати характер правопорушення, ступінь його суспільної шкідливості, особу правопорушника, форму вини, обставини вчинення правопорушення та його наслідки. Відсутність такого обґрунтування свідчить про недостатню аргументованість запропонованого посилення адміністративної відповідальності.

У пояснювальній записці до законопроекту зазначено, що його реалізація не потребує додаткових видатків із Державного бюджету України. Водночас за наслідками очікуваної сплати винними особами адміністративних штрафів передбачається значне збільшення надходжень до державного бюджету. Як

наслідок, практична реалізація цього закону матиме суттєвий вплив на підвищення показників дохідної частини державного бюджету від надходження сум штрафів у разі виявлення відповідних порушень. Незважаючи на це, у супереччій частині першої статті 27 Бюджетного кодексу України та частині третій статті 91 Регламенту Верховної Ради України, необхідне фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки) не додається.

Положення пункту 1 Прикінцевих положень законопроекту не узгоджуються з позицією Конституційного Суду України, який у Рішенні від 15 квітня 2020 року № 2-р(П)/2020 відзначив, що в контексті принципу верховенства права важливим є встановлення при внесенні змін до законодавства розумного часового проміжку між офіційним оприлюдненням закону і набранням ним чинності. Також помилковим є встановлення набуття чинності цим законопроектом одночасно з набранням чинності Законом України про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення психологічної безпеки та захисту учасників освітнього процесу від деструктивних інтернет-трендів.

Пункт 2 Прикінцевих положень законопроекту потребує конкретизації в частині доручення Кабінету Міністрів України щодо переліку нормативно-правових актів, які потребуватимуть змін (відповідно до вимог частини восьмої статті 90 Регламенту Верховної Ради України).

Висновки

Представлений законопроект, спрямований на удосконалення засад державної політики у сфері захисту цифрових прав дітей, потребує належного обґрунтування й доопрацювання в частині: конкретизації критеріїв віднесення інтернет-контенту до деструктивного; визначення підстав перегляду моделі адміністративної відповідальності учасників освітнього процесу; узгодження розміру адміністративних санкцій із вимогами статті 33 КУпАП.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*